

**Teksten nedenfor er avskrift fra
Innstilling om naturvern og kraftutbygging til Verneplan I for vassdrag.
Rapport datert 30. desember 1970.**

Rapporten er utarbeidet av Kontaktutvalget kraftutbygging-naturvern, som hadde til oppdrag å utarbeide en liste over vassdrag som bør unntas fra kraftutbygging.

OBJEKT NR. 25

Vassfaret (Ådalselv-Urula) – Vassdrag nr. 56 og 57.

Fylker: Oppland, Buskerud

Kommuner: Sør-Aurdal, Nes, Flå, Ådal og Norderhov.

I egentlig forstand omfatter Vassfaret et avstengt skogkledd dalføre, ca. 30 km langt, i et høydenivå mellom 550 og 750 moh. mellom Hallingdal og Valdres. Mange regner imidlertid de tilgrensede fjellområder, skogliene mot nedre Hallingdal, Hedalen sogn i Sør-Aurdal samt områdene ved Vikerfjellet som en del av Vassfaret. Høydeplatåene på begge sider av det egentlige Vassfaret gjennomskjæres av en rekke mindre vassdrag som dels renner mot Hallingdal og Valdres og dels mot Vassfaret. Vassdraget gjennom Vassfaret har betegnelsen Strøselva fram til Aurdalsvatn, herfra og fram til sammenløpet med vassdraget gjennom Hedalen heter det Aurdøla, mens den siste strekningen fram til Sperillen har navnet Urula.

Gabrielsen-komiteen (G 14)

Fra komiteens innstilling siteres:

”Formannen, Eriksen, Kjelsrud og Mengshoel har ikke noe å bemerke til en utbygging av området sør for Åbjøra, som også omfatter regulering og overføring av avløpet fra Strøen. Derimot anbefales Vassfaret nedenfor Strøen til og med Aurdalsvatn og vestover mot Hallingdal bevart uberørt, slik at det heller ikke anlegges kraftverk eller gjøres andre synlige inngrep i området. Flertallet forutsetter også at det blir en viss minstevassføring i hele vassdraget nedenfor Strøen.

Krogh og Lyng framholder at Vassfaret er et meget søkt friluftsområde, spesielt for sportsfiskere. Den sannsynlige utvikling i Oslo-området med tettbebyggelse over store deler av Ringerike, vil i fremtiden øke verdien av Vassfaret som et nødvendig friluftsområde, og de interesser som knytter seg til dette, må etter mindretallets mening være overveiende i forhold til de kraftmengder som kan utnyttes i vassdraget. Mindretallet kan heller ikke se at en regulering av vassdraget har særlig betydning for landets elektrisitetsforsyning i sin helhet. På bakgrunn herav foreslås vassdragene i Vassfaret bevart uberørt av regulerings- og utbyggingsinngrep.”

Industrikomiteen i Stortinget har ført vassfaret m.v. i gruppen ”Øremerkes/særskilt behandling”.

Teknisk utnyttelse

- a. Resipientforhold:
En er ikke kjent med noen forurensing av vassdragene i området.
- b. Vassforsyning:
Opplysninger foreligger ikke.
- c. Vasskraft:

Utbygd vasskraft.

Det er et par små kraftverk i Urula og Hølera. Bortsett fra en del fløtningsdammer er vassdragene uregulerte.

Nyttbar, ikke utbygd vasskraft.

Det er planlagt en felles utbygging av Urula, Muggedøla og Hølera i to kraftstasjoner:

En øvre stasjon nytter fallet mellom Strøen og Hedal. Bøvi og Hellebekk, som er bielver til Hølera, føres over til Hølervatnet, hvor det blir et mindre dempningsmagasin. Muggedølas øverste felter føres til Hølervatn i egen tunnel. Herfra går overføringstunnelen videre til Strøen. Det var opprinnelig planlagt regulering av Høveren og Hølervatnet. Dette er nå bortfalt, og en har valgt å konsentrere magasinet i Strøen, som demmes opp 24 m og senkes 11 m. Videre tas Helseningen og Busua inn på driftstunnelen.

En nedre stasjon nytter fallet videre fra Undervatnet i Hedal til Begnadalen ved Muggedølas utløp. Resten av Åslielva og Muggedøla samt et par mindre bekker tas inn på driftstunnelen. Dessuten overføres Aurdalselva fra toppen av Aurdalsfossene, ca. 5 km nedenfor Aurdalsvatn. Det er ikke meningen å regulere Nevlingen og Aurdalsvatn.

Det er flere utbyggingsalternativ, men de som antas å være de gunstigste, følger i hovedtrekkene det beskrevne. Samlet produksjon vil bli 300 – 350 GWh forholdsvis dyr kraft, antagelig på overgangen mellom klasse II B og III.

Staten eier ikke noe av den nyttbare vasskraft.

Verneinteresser

a. Naturvern- og friluftsinnteresser.

”Østlandskomiteen” har gitt uttrykk for at Vidalen og Vassfaret må betraktes som et felles natur- og turterreng for store deler av Østlandet. Vassfartraktene er særlig egnet for uorganisert fotturisme. Området har vært forsøkt skånet for organisert friluftsliv og turisme. Den norske turistforening har for eksempel unnlatt å søke om å bygge turistkoier og merke veger i området. Dette har også vært en målsetting for en del av grunneierne i Vassfartraktene.

Naturvernrådet har vurdert Vassfaret i sin innstilling om landsplan for natur- og nasjonalparker i Norge. Det gis her uttrykk for at en her i Vassfaret kunne fått en nasjonalpark av betydelig verdi, idet området utgjør et typisk stykke østlandsnatur som er særlig kjent for å huse en liten fast bjørnestamme. Hvis Staten skulle kjøpe inn områder for å bevare dem som nasjonalparker, mente rådet at Vassfaret burde ha høyest prioritet.

Kommunalkomiteen i Stortinget har i sin innstilling (Inst.S.nr.140 for 1966-67) om landsplanen uttalt bl.a. at det arbeid som er i gang for å realisere en fredningsplan bør bli støttet på alle hold. Mange grunneiere i Vassfarområdet stiller seg også velvillige til tanken om opprettelsen av et fredet område her.

Spørsmålet om sikring av Vassfaret har siden 1966 vært behandlet i Vassfarutvalget som består av representanter for grunneierne, kommuner og Staten.

b. Naturvitenskapelige interesser.

Vassfaret representerer et av de mest urørte skogsområder i Sør-Norge og har stor verdi som type- og referanseområde for mange biologiske fag. Flere undersøkelser har vært foretatt i området, og Det internasjonale biologiske program har valgt Vassfartraktene som et av sine forskningsfeltet. En større flerårig undersøkelse er i gang som vil gjøre Vassfartraktene til et internasjonalt referanseområde. Spesielt kan nevnes at i vassfartraktene finnes rester av landets siste faste bjørnestamme. Det er stor interesse for bevaring av denne lille bjørnestammen og dens leveområde. Vassfartraktene er for øvrig også kjent for sitt særpregete dyreliv ellers som innfatter arter som gaupe, ørn og andre rovdyr og rovfugler.

Vassdragene utgjør en viktig del av områdene og innbefatter et av de få gjenværende skogsvassdrag som er uberørt av reguleringer og forurensinger. Dette vassdraget begynner i relativt stor høyde og gjennomløper en fin sonering ned mot Sperillen. Fra et fiskeri-biologisk synspunkt er dette vassdraget

verneverdig, og det kan nevnes at nedre del av vassdraget spiller en avgjørende rolle for storørreten i Sperillen, idet den her har sine gyteplasser. Flere av innsjøene i området er på grunn av sin vitenskapelige verdi foreslått bevart for Project Aqua i Det internasjonale biologiske program.

Vassfarets beliggenhet sikrer en relativt lett adkomst både fra Universitetet i Oslo og Norges landbrukshøgskole. Området er derfor godt egnet til undervisningsformål innen en rekke biologiske fag. Vassfarområdet er prioritert som verneverdig av naturvitenskapelige grunner.

Utvalgets vurdering

Vassfartraktene utpeker seg som et område av stor verneverdi. Både friluft- og naturverninteressene i området er store. Dette er kommet til uttrykk bl.a. ved at det er nedsatt et offentlig utvalg som arbeider med planer om vernetiltak i vassfartraktene på grunn av områdets egenart. Uavhengig av utfallet av dette arbeid mener utvalget også fordi en eventuell utbygging vil gi forholdsvis dyr kraftproduksjon, at Vassfartraktene medtas i verneplanen. Utvalget mener at Vassfaret varig bør unntas fra kraftutbygging.

Teksten nedenfor er avskrift fra Foreløpig innstilling om naturvitenskapelige interesse ved vassdragsreguleringer fra Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer, Universitetet i Oslo 1970. Utarbeidet av Cand. Real. Jan Abrahamsen.

Spesiell del:

Vassfaret. (side 152).

Vassfaret representerer et av de siste områder på Østlandet der man har et skogsvassdrag uberørt av reguleringer og forurensning. Dette vassdraget begynner i relativt stor høyde, og gjennomløper en fin sonering ned mot Sperillen. Fra et fiskeribiologisk synspunkt er dette vassdraget verneverdig, og her skal nevnes at nedre del av vassdraget spiller en avgjørende rolle for storørreten i Sperillen, idet man her har gyteplassene. – I 1969 ble det foretatt en del hydrografiske og hydrobiologiske sonderinger i innsjøer i vassdraget. Et gjennomgående trekk var oligotrofi, og ved samtlige lokaliteter ga vannet en svakt sur reaksjon. Buffringen var dårlig og elektrolyttinnholdet lavt ved samtlige lokaliteter. Undersøkelse av siktedyp og farge indikerte også at innsjøene var meget lite påvirket av humus. – Termisk skilte Strøen seg fra de øvrige innsjøer i vassdraget, da man her fant velutviklede sjiktningsforhold, og lav bunntemperatur. I de andre innsjøene viste det seg at temperaturen i de dypereliggende vannmasser var relativt høy, noe som kan ha sin årsak i gjennomstrømningsforholdene. Foruten at Vassfaret har stor verdi typeområde og referanseområde, viste undersøkelsene at flere lokaliteter er velegnede for regionale sammenligninger av dystrofe og oligotrofe sjøers crustacea-fauna. Flere innsjøer, tilhørende vassdraget Strøelva – Aurdøla, og beliggende i andre deler av vassfaret, er foreslått bevart for Project aqua i International Biological Programme, på grunn av sin vitenskapelige verdi. –IBP har for øvrig et av sine forskningsfelt i Vassfaret, og her er større undersøkelser i gang.

Spesielt nevneverdig er det også at man i Vassfaret har Sør-Norges eneste faste bjørnestamme, og det er sterke interesser for å bevare denne biotop mot inngrep. Området har flere ganger vært foreslått som nasjonalpark, noe som ikke er gjennomført, vesentlig fordi Staten ikke er grunneier i området. (Mange grunneiere i vassfaret stiller seg imidlertid velvillige til tanken om opprettelse av nasjonalpark her.)

Det bør også fremheves at vassfarets beliggenhet sikrer en relativt lett adkomst fra Universitetet i Oslo og Norges Landbrukshøgskole. Dermed er området særdeles godt egnet også til undervisningsformål – som typeområde.

I Buvassdalen i Vassfaret er i dag ca. 1500 da fredet etter naturvernloven (1954). Det er aktuelt med utvidelse av dette tidligere fredete området opplyser Statens naturverninspektør.